

56. szám
1928-29.

Bivalatra figyelték:
Dr. Márthy László
Dr. Illyésfalvy István
egyéb újságírók és munkások

Debrecen, 1928 szept. 23.

Előzetes
v. i. deán úr

Előzetes
Szept. 28^{án}
Márthy László

Előzetes
Szept. 1928 szept. 24. a szerkesztő

*Az üzemi védelem
Közisgazgatási jogunkban*

Jogtudományi doctori értekezés.

Írta:

dr. Bóvis Bertalan

1928.

Forrásmunkák:

Egyed J.: Sparjog. 1925.

Farkas Elek: Elhibázott munkásvédelem. 1910.

Heller Farkas: Magyarország szociálpolitikája. 1923.

dr. Klavács K.: Sparfelügyelőink tevékenysége az 1911. évben. 1913.

Kmetty K.: A magyar közigazgatási és pénzügyi jog kézikönyve. 1911.

dr. Márffy E.: Magyar közigazgatási és pénzügyi jog 1926.

Pongrácz J.: Az ipari munkások jogviszonyai. 1926.

Ipartörvényiünknek, az
1884. évi XVII. t. c. nek figyelmes
tanulmányozása arról győ-
meg bennünket, hogy ez a tör-
vény alig egy pár rendelkezé-
zést tartalmaz az ipari alkal-
mazottak egészségének, életének
és testi épségének védelmére
és ezek is lényegileg szősze-
rinti ismétlései az 1872. évi
ipartörvény hasonló rendelkezéseinek.

Az ipartörvény ezen rendelkezései nagyjában kielégítőnek is volnaának mondhatóak, a hiba csak abban van, hogy ezek a gyári munkásokra vonatkozóak csupán és nem védik a többi ipari alkalmazottakat. Például az 1884. évi XVI. t. c. 114. §-a azt mondja ki, hogy „minden gyáros köteles gyárában saját költségén mindazt létesíteni és fenntartani, ami tekintettel az ipariüzlet és a telep mi-

nőségére, a munkások életének és egészségének lehető biztosítására szolgál.”

Avagy az ipartörvény 116.§-a az egészségtelepeknek és veszélyeseknek nyilvánított üzemekben alkalmazott tizenhat éven aluli munkásokat védi, de ebben a rendelkezésben is csak a gyári munkásokról van szó.

Az ipartörvény 30.§-ának második bekezdése értelmében a telepengedély

alá eső irzlettelepek enge-
délyezése előtt tartandó hely-
szini tárgyalásnál köteles
az eljáró iparkatóság a vizs-
gálatot hivatalból azokra
az intézkedésekre is kiter-
jeszteni, amelyek a mun-
kás életének és egészségé-
nek megővésére szükségesek.
Ennél az intézkedés
nél az irányadó a telep-
engedély, vagyis az ezen
törvényszakaszbau fog-
lalt védelem kiterjed

valamennyi telepengedélyhez
kötött üzem alkalmasítottai-
 ra, akár a kisipar, akár a
 gyáripar körébe tartozzék
 az, viszont másérről esu-
 ndán azon ipartelepek mun-
 kásaira terjed ki, melyek
 az 1884. évi XVII. t. c. 25. §-a ér-
 telmében telepengedélyhez
 vannak kötve.

Ezen felül még egy szaka-
 ra van az ipartörvénynek,
 mely az alkalmasítottak
 egészségének védelmet cé-

lozza és ez a 98.§, - amely a 111.§-ban foglalt utalás folytán a gyári munkásokra is vonatkozik és amely úgy szól, hogy „arou iparos, aki segédeit lakással is ellátja, egészséges és lakható helyet tartozik kijelölni.”

Ha arouban kevésnek is mondható az ipartörvény rendelkezése, az ipartörvény e tekintetben kiegészítést nyert az 1893. évi XVIII. t. c. - kel, mely az ipari és gyári alkalma

zottak baleset elleni védelméről és az iparfelügyeletről szól.

Mielőtt magát a törvényt érvényileg vennénk vizsgálat alá, az döntendő el, hogy tulajdonképpen ez az iparüzemek mily körére vonatkozik?

Az 1893. évi XVIII. t. c. 1. §-ában minden munkaadóra nézve megállapítja az ipartelepen foglalkoztatott összes alkalmazottakkal szemben

art a kötelezettséget, amelyet az 1884. évi XVII. t. c. 114.

§-a, (amelyet fentebb idéztünk) a gyárosra a gyárában alkalmazott munkásokkal szemben megállapít. Ugyan is kimondja: „A munkaadó köteles ipartelepén mindart létesíteni és fenntartani, ami tekintettel a telep és az üzem minőségére, annak követelményeinek képest az alkalmazottak életének, testi

épségének és egészségének lehető biztosítása érdekében szükséges."

A törvényszakasznak ebből a szövegezéséből világos, hogy a törvényhozó minden munkaadóra és bármily ipartelepen vagy üzemben alkalmazottal szemben megakartja állapítani ezt a kötelezettséget, ugyanis az "ipartelep" szó általános értelmű, mely az ipari üzemek bármely kategóriájára

egyaránt vonatkozik.

A törvény 1.§-a azután
9 pontban részletezi ezt az
általánosságban megállapí-
tott kötelezettséget, második
bekezdésében pedig felhatal-
mazza a kereskedelemügyi
minisztert, „hogy a külfö-
böző iparágak üzemiének
viszonyaihoz képest szük-
séges hasoutermérettü-
ővő intézkedéseket ren-
delési utau szabályozza.”

Himondja továbbá a

törvény 3.§-a, hogy ha az iparhatóság arról értesül, hogy az 1.§ rendelkezései tekintetében hiányok és mulasztások forognak fenn, köteles azonnal intézkedni, illetve, ha a tapasztalt hiány pótlása a munkaadót terheli, a munkaadót arokva a zonnal vagy záros határidő alatt való pótlására felhívni.

Eldöntendő azonban,

hogy az iparhatóságának ez az intézkedési joga kiterjed-e valamilyeni ipartelepre azok nagyságára való tekintet nélkül, avagy nem?

É tekintetben abból kell kiindulnunk, hogy a törvény által az 1. §-ban részletezett kötelezettségek teljesítésének ellenőrzésére rendelt iparfelügyelők ellenőrzési hatásköre csupán az ipartelepek egy tüzetesen elhatárolt körére terjed ki,

amely ipartelepeket taxatív-
ve sorolnak fel a törvény
15., 16., 17. és 19. §§-ai. Az ezen
szakaszokban felsoroltakon
kívül tehát az iparfelügye-
lő más ipartelepeket vizsgál-
ni nincs jogosítva. Ha az
idézett szakaszokban felsorolt,
tehát ellenőrzési hatáskörébe
utalt ipartelepeken és
a törvénybe ütköző mu-
lasztásokat az iparfelügye-
lő, úgy a további eljárás
megindítása végett az ipar-

hatósághoz köteles fordulni a törvény 28.§-a értelmében, mely arutdu a törvény fentebb idézett 3.§-a értelmében jár el. A törvény 15., 16., 17. és 19. §§-aiban felsorolt ipartelepekre nézve tehát biztosítva van az, hogy az iparhatóság a tudomásra jutott műveltségek tárgyában azok pótlása iránt intézkedhesen. Minthogy azonban az említett szakaszokban felsorolt ipar-

telepek csak igen kis részét te-
szik ki az összes ipartelepek
nek, további vizsgálat tárgyá-
vá kell tennünk, hogy az ipar-
telepeknek az iparfelügyelők
ellenőrzési hatásköre alá
nem eső kategóriáinál
értésül - e valamilyen módon
az iparhatóság a törvénybe
ütköző esetleges hiányok -
ról? Kérdés, nincs-e az ipar-
törvényben biztosítva az ipar-
hatóság részére ilyen ellenő-
zési hatáskör azon iparte-

lepekre nézve, melyek az 1893.
évi XVIII. t.c. értelmében ipar-
felügyelői vizsgálat alá
nem esnek:

É tekintetben nem történhe-
tik hivatkozás az ipartörvény
121. §-ára, melynek értelmében
az iparhatóság évnegyedenként
legalább egy-egy kiküldöttje
által megsemléltetni köteles
a gyárakat, mivel ezek az 1893.
évi XVIII. t.c. értelmében mind i-
parfelügyelői vizsgálatnak
vannak alávetve.

Birtosít aronban bár igen
szűk térre szorított-ellenőrzési
jogot az 1884. XVII. t. c. 168. § -á-
nak 6. pontja. Ez ugyanis elren-
deli a tanoncok ellenőrzését
az iparkatóság támogatásá-
ra rendelt iparkatósági meg-
bíróttak által. Ezen kívül a-
ronban sem direkt, sem indirekt
ellenőrzésre nem birtosít jogot
az ipartörvény sem az ipar-
katóságoknak az 1893. évi
XVIII. t. c. 15. 16. 17. és 19. §§-aiban nem
említett ipartelepekkel szem-

ben.

Mint hogy ekként az ipartörvény sem gondoskodott az 1893. évi XVIII. t. c. 15. 16. 17. és 19. §§-ában felsorolt ipar telepeken kívül a többiek iparhatósági ellenőrzéséről, ebből azt lehet következtetni, hogy az 1. §-ban felsorolt rendelkezéseknek csak az idéett szakaszokban felsorolt ipartelepekkel szemben a part hatályt biztosítani, és tehát csak ezeket a felsorolt ipartelepeket érti, mikor

"ipartelepről" szól.

Lászuk mostmár melyek hdt ezek a bizonyos ipartelepek?

a.) Mindazok a gyárak, illetve ipari telepek, melyekben valamely elemi (gőz-, gáz-, víz-, sél-, hő-, lég-, elektromos-) erő által hajtott erőgép van alkalmazásban, vagy amelyekben bár erőgép nem működik, de legalább 20 alkalmazott rendszerint foglalkoztatatik.

b.) A mérőgardasági és erdei, tej-, sajt-, vaj- és selyem-

termeléssel kapcsolatos oly ipari telepek, melyek ele mi erővel hajtott mű által hozatnak működésbe, vagy amelyek gőzkaránnal dolgoznak. (16. §.)

c.) A törvény 17. §-ában tizen nyolc pontban felsorolt ipartelepek, melyeknél az iparfelügyelői ellenőrzést — tekintet nélkül az alkalmazottak számára és tekintet nélkül arra, hogy erőgép nélkül tartatnak-e működésben vagy sem — az

alkalmazottak biztonságára szükségessé teszi; ezeknek az ipartelepeknek a lajstromát a kereskedelmi miniszter a belügyminiszterrel egyetértőleg rendeleti úton módosíthatja.

d.) A törvény 19.§-a felhatalmazza a kereskedelemügyi minisztert, hogy ha rükoépét látja, az iparfelügyelői vizsgálatot külön kiterjesztheti az ipartörvény alá eső minden ipartelepre.

Miután a fentiekben arra az eredményre jutottunk, hogy

a törvény 1. §-ában foglalt rendelkezések csupán a most felsorolt vállalatokra vonatkoznak, térjünk át annak vizsgálatára, hogy tartalmilag hogyan magyarázandó ez a kötelezettségeket megállapító 1. §. ?

Mint már említettük az 1. § első bekezdésében általánosságban, azután pedig 9 pontban (a) - i.) részletesen sorolja fel a munkaadó kötelezettségeit.

A kérdés ezután az, hogy ez a bizonyos a) - i.) pontokban

foglalt rendelkezések ~~exempli-~~
ficativ avagy taxativ jellegűnek
tekinthetők-e? Ennek eldöntése
igen nagy jelentőségű, mert ha
a felsorolás taxativ jellegű,
ugy ez annyit jelent, hogy
a törvény 1. § első bekezdésében
foglalt általános rendelkezés
tartalma csak bizonyos meg-
szorított értelemben és a rész-
letezésben adott terjedelemben
értendő, ami az első bekez-
dés jellegének teljességét, ki-
fogástalanságát nagy-

ban csökkentené'.

A felől azonban, hogy ez a felsorolás csak exemplificatio jellegű, meggyújthatat beuinket a törvény javaslatának miniszteri indokolása melynek értelmében az 1.§, bizonyára nem meríti ki mindazokat az intézkedéseket, melyek a balesetek elhárítása céljából az egyes üzemek természetéhez s a helyi viszonyokhoz képest esetleg

még szükségessé válhat-
nak és amennyiben az e-
gyes gyórákban az üzem
természete, vagy a helyi
viszonyok ereken kívül
más intézkedéseket is szük-
ségesekké tesznek, az 1.§.
bevezetésében (első pontjá-
ban) foglalt általános
kötelezettség alapján azok
elrendelhetők és büntetés
terhe alatt fogamatositau-
dók lesznek."

Az indokolás ezen passz

szusából kétséget kizárólag
megállapítható, hogy az
1. § a.) - i.) pontjaiban adott
felsorolás csupán exempli-
ficatív természetű, amely
tehát egyáltalán nem sor-
rítja szűkebbre az elő be-
kezdésben foglalt rendel-
kezés teljes és általános jel-
legét.

Eznek a jelentőségét ak-
kor tudjuk igazán méltá-
nyolni, ha figyelembe vesszük,
hogy az a bizonyos exempli-

ficatív felsorolás csak a legjelentősebb és egymagukban kordantsen kielégítő védelmi intézkedéseket sorolja fel. Lényegileg csak baleseti sérülések lehetőségével szemben nyújtanak védelmet és csak egy van közülük mely általános egészségvédelmi intézkedéseket tartalmaz, a g.) pont mely szerint „köteles a munkaadó a gyári helyiségek kellő szellőztetéséről és világításáról, a

fejldő gázok és porok,
a hulladékoknak és egyéb
szennyező eltávolításáról,
oly zárt munkahelyiségek
ben pedig, melyekben az
alkalmazottak hosszabb
időn át tartózkodnak,
arról gondoskodni, hogy
a munkásokra elegendő
mennyiségű légtér jusson.

Ezeket kívül az exempli-
ficatív rendelkezések a többi
pontokat tekintetbe véve a
védelemnek csak eleui fokát

adnak. Azonban a közigazgatási joggyakorlat is igen helyesen abból indult ki, hogy a felsorolás nem taxatív jellegű, nem szorítja meg az 1.§ első bekezdésének általános rendelkezését, mely utóbbi megvalósítása érdekében tehát a kereskedelemügyi miniszter az 1.§ második bekezdésében biztosított rendeleti joga gyakorlásánál nem korlátoztatik az a.) - i.) pontokban foglalt védelmi inté-

kedésekre, hanem a szükségességnek mutatkozó újabb védelmi intézkedéseket minden akadály nélkül megteheti, amiért ez meg is történt. Ebből azután megállapítható, hogy az 1893.

XVIII. t. c. tárgyi szempontból teljesen biztos alapot és még ma, 35 évvel később is modernnek mondható alapot teremtett arra, hogy a baleset védelmi intézkedések a szociális és technikai szük

séghes képest zavartalanul és akadály nélkül továbbfejlesztetessenek.

Alanyi szempontból is haladást jelentett a kizárólag gyári munkásokra vonatkozó 1884: XVII. t. c. - beli intézkedésekkel szemben, e tekintetben azonban ma már nem mondható kielégítőnek, mert mint említettük, rendelkezései nem minden alkalmasokra csupán a törvény 15., 16., 17. és

19. §-ában felsorolt ipar-
vállalatok alkalmazottaira
vonatkoznak.

Ha tehát a további fejlö-
dést akarja a közgazdasági
törvényhozás biztosítani, úgy
erre az utat abban találhat-
ja meg, hogy mind szélesebb
körre terjeszti, és a fejlődés
végső fokán teljesen általá-
nossá teszi az övintézkedések
re vonatkozó kötelezettséget.

Hogy hazánkban e tekin-
tetben - tehát a törvény ala-

nyi hatályának szempontjából sem kell pesszimiztikusan megítélni a helyzetet, arról meggyőzhet benünket az, ha végigtekintünk más államoknál a balesetvédelmi intézkedések fejlődésénél. Nevezetesen ex a megfigyelés arról világosít fel, hogy kerdetben minden államban a gyári munkásság az egyedüli, melyre a balesetvédelmi intézkedések vonatkoznak. Csak később terjesztetek ki ezek az intézkedések

a kisipar körére is.

Kerdetben a kisipari műhelyek munkásainak, akik az iparossal mintegy patriarkhális házköösségben éltek, kétségtelenül előnyösebb volt a helyzetük, mint a gyári munkásoké. Megváltozott aronban a helyzet a gyáripar erős fejlődésével. A szervezkedő gyári munkásság az egyesülésében rejlő erő segítségével egymás után vitta ki a maga számára a szociális előnyö-

ket és így helyzete lényegesen javult, ezzel szemben a gyáripar versenyétől mind nehezebb helyzetbe kerülő kisipar egyre nehezebben - nehezebben prosperál, aminek következménye az, hogy a műhelyviszonyok és egyáltalán az alkalmazás körülményei is egyre kedvezőtlenebbekké válnak.

Mikor ez a helyzet áll elő, úgy kézenfekvő, hogy eljött a baleset-és egészségvédelmi intézkedések kiterjesztésének

ideje a kisiparra is. Ez a so-
cialis szükség eredményei aru-
tán, hogy ha nem is ugrodosze-
rűen, de lassan megtörténik
minden államban a baleset-
védelmi intézkedések általá-
nosítása és így minden bi-
zomnyal remélhetjük, hogy ez
nálunk is be fog következni.

Mintán ismertettük az
1893. évi XVIII. t. c. alanyi terjedel-
mét, s általánosságban tárgyi
tartalmát is, most még ez u-
tobbinak részletezésével óhaj-

tunk pár szóval foglaljuk össze.

Az élet, testi épség és egészség védelmére vonatkozó rendelkezéseket főleg két csoportba sorozhatjuk.

I. a gépekkel s üzemi berendezésekkel szemben biztosított védelem;

II. az egészség védelme.

Az I. csoportba sorolandók mindazok a rendelkezések, melyek a leesés, valamely tárgy lehullása ellen védenek, a hajtó és a fogaskerekek, a hajtóerő közvetítők elke-

ritését, a kötfűrészeknek, gépeknek védő készülékekkel való ellátását, a gépek s üzemi berendezések gondos kezelését, időközönkénti szakzerű felülvizsgálását, a tisztogatásuknál követeendő övrendszabályokat írják elő, a felvonó gépek túlterhelését akadályozzák meg, a munkahelyiségekben a szabad közlekedést, tűzvesz esetén a gyors menekülés lehetőségét biztosítják, tűzoltó eszkö-

zők beszerzését, az első segély-
hez szükséges köt-és gyógy-
szerek kénletben tartását te-
szik kötelezővé stb.

A II. csoportba tartoznak
mindazok a rendelkezések,
melyek a munkahelyisé-
gek tisztántartására, a por
füst, és bűz, az ártalmas gő-
zök és gázok elvezetésére, a
hulladékok és szennyvizek
eltávolítására, a munka-
helyiségek szellőztetésére,
világítására, fűtésére, (meg-

felelő hőmérsékletre), egészséges ivóvíz biztosítására stb. vonatkoznak.

Ezek az övintézkedések vagy magában a törvényben vagy a törvény 1.§-ának második bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján kiadott rendeletekben találhatóak felül

Az 1893. évi XVIII. t. c. - nek ezen általunk ismertetett rendelkezései ma sem tekinthetők elavultnak s bizvást mondhatjuk, hogy ez a törvény

egyike legszociálisabb szellemű
törvényeinknek.

Külön meg kell még
emlékeznünk a törvény 37.
§-áról, mely nem csak kihá-
gyásnak minősíti az alkalma-
zottak testi épsége és egészse-
ge érdekében tett rendelkezé-
sek megszegését, de egyenesen
azt is kimondja, hogy ha
emnek folytán baleset kö-
vetkezett be, a munkaadó-
nak a magánjogi (kártérítési)
nem különben büntetőjogi

felelőssége a kihágás külön
elbírálása mellett nem érin-
tetik. Ez a szabotosság elvé-
nek törvénybe iktatása.
Igen találok mutat rá en-
nek jelentőségére Heller
Farras, midőn megállapítja:
„ Errel az 1893. évi XVIII. t. c.
erősen egyengette a baleset
biztosítás bevezetésének útját,
mert a munkaadók előnyö-
sebbnek kellett, hogy ismer-
jék fel a baleset biztosítás
által rájuk rótt és kiserd-

mitható terhet, mint azt az esélyt, amelyet a baleset folytán megítélt kártérítések számukra képviseltek.

Igy e törvény mintegy előfutára lett a kötelező baleset biztosításnak, mi egyébként a törvényhozó szándékának is megfelelt."

(Magyarország szociálpolitikája. 36. l.)

Összefoglalva az elmondottakat: az 1893. évi XVIII. t. c. a baleset elleni és egészségvédelemnek

birtos, egérséges és az állandó
továbbfejlődésre alkalmas ala-
pot adott.

Kérdhetnénk akkor, hogy
mi az oka a meg-meg ismét-
lődő elégedetlenségnek?

A hibát - mint anny-
más kiváló szocialpolitikai in-
telligenciánknél, a végrehajtás-
ban kell keresnünk. Nálunk
- mint Heller Farkas is megállapít-
ja - sajnos az elsőfoku közigar-
gatási hatóságok a teendőkhöz
egész sorozatával annyira

tul vannak halmozva, hogy az iparfelügyelet a maga ellenőrzési munkájában nem tárdhatja meg bennük a kellő támaszt. Ez pedig azt eredményezheti, hogy az iparfelügyelők bátortalanokká lennek, a vállalkozók könnyen arra a gondolatra jutnak vizont, hogy nem kell nagy jelentőséget tulajdonítani az iparfelügyelők észrevételeinek. Mert a hosszras huzavona után kirabott -reudre

riut csekély összegű pénzhiu-
tetés nem nagyon alkalmas
arra, hogy az iparfelügyelők
rendelkezéseit komolyan
vegyék.

Ezen a tereu van tehát
szükség egy kis felfrissítésre,
a működés odaadóbbá tételére
és akkor nincs akadálya
annak, hogy a törvény szép
és helyes célkitűzései teljes
mértékben megvalósulja-
nak!
